

# Utredningen Stärkt stöd till anhöriga

Juni 2023 - augusti 2024

# Uppdraget – tre delar (direktiv 2023:77)

1. Analysera om det finns behov av stöd i form av en kontaktperson till anhöriga som vårdar eller stödjer någon närstående som är kortvarigt allvarligt sjuk eller långvarigt sjuk, samt lämna förslag på hur detta i så fall ska utformas och tillhandahållas,
2. analysera och lämna förslag som kan säkerställa ett ändamålsenligt stöd till barn som är anhöriga, samt
3. analysera behovet av en ny nationell anhöriginje för anhöriga som är öppen dygnet runt.

# Utredningens arbetsformer

- Den särskilda utredaren leder arbetet – tidigare departementsrådet Gunilla Malmborg.
- Arbetet har bedrivits av ett sekretariat samt en expertgrupp (som utses av regeringen) med sakkunniga från regeringskansliet och experter från Barnombudsmannen, Myndigheten för delaktighet, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen samt SKR.
- Kunskapsinhämtning, bl.a. genom dialoger, workshops, hearings med berörda aktörer. Tagit del av den kunskap som redan finns i befintliga rapporter, forskning m.m. Nära samarbete med Nka och Socialstyrelsen.

# Kontaktperson för anhöriga

# En kontaktperson för anhöriga

- Utredningen har utrett hur stödet till anhöriga ser ut – inom socialtjänsten, sjukvården och inte minst civilsamhället.
- Utredningen har tittat på exempel på olika stödjande funktioner för patienter, omsorgstagare och anhöriga/närstående som finns idag inom socialtjänsten och i hälso- och sjukvården. Faktiska exempel i kommuner och regioner, t.ex. personlig koordinator för anhöriga.
- Anhörigkonsulenter, fast vårdkontakt, fast omsorgskontakt, anhörigombud, kontaktsjuksköterskor, SIP m.m.
- Utredningen bedömer att det finns ett behov av ett mer individuellt utformat stöd för vissa anhöriga.



# Lagförslag



**Ny §** i socialtjänstlagen - Socialnämnderna i kommunerna ska erbjuda **en anhörigkontakt** till personer som har ett särskilt behov av stöd och som vårdar eller stödjer en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som har en funktionsnedsättning.



Den nuvarande bestämmelsen (5 kap. 10 §) i socialtjänstlagen om stöd till anhöriga förtydligas. Det ska framgå av bestämmelsen att anhöriga även ska erbjudas **information och vägledning**, utöver annat stöd.



# Anhörigkontaktens innehåll

- Anhörigkontakten ska vara ett individriktat stöd som syftar till att underlätta för individen att själv hantera sin situation som anhörig. Den riktar sig till anhöriga som har en särskilt svår situation.
- Anhörigkontakten ska kunna ge individanpassad information och vägledning, samt stödja den anhörige med att planera, identifiera och prioritera åtgärder. Kan vara under en kortare eller längre period.
- Möjligheten att få en anhörigkontakt är inte nödvändigtvis kopplad till den närståendes diagnos eller sjukdomstillstånd. Avgörande är den anhöriges individuella situation/behov.
- Kommunen bedöms vara bäst lämpad att ansvara för insatsen.



# Barn som är anhöriga



# Hur ser situationen ut för barn som är anhöriga?

- När en förälder brottas med allvarliga svårigheter så påverkas barnen. Forskning visar att konsekvenserna för barn som är anhöriga kan bli allvarliga, både under uppväxten men också på lång sikt.
- Stödet från samhället är inte tillräckligt tillgängligt, vuxna ”ser inte” hur barnen har det. Alla föräldrar eller barn kommer inte i kontakt med socialtjänsten, av olika skäl. Barnen riskerar därför att inte uppmärksammas tillräckligt tidigt av socialtjänsten. Skolan är en av de viktigaste samhällsaktörerna för barn.
- Lagstiftningen i hälso- och sjukvårdslagen är inte tillräckligt väl implementerad. Skillnaderna kan vara stora mellan olika vårdområden.



# Lagförslag



En **ny bestämmelse om barn som är anhöriga i socialtjänstlagen** – förtydligar att socialnämnden har ett ansvar för att barn som är anhöriga, ska få det stöd och den hjälp som de behöver.



**Nuvarande bestämmelse 5 kap. 7 § hälso- och sjukvårdslagen förtydligas** så att det framgår att vårdgivare är skyldiga att erbjuda barn som är anhöriga information, råd och stöd. **Skyldigheten utvidgas** till att även **omfatta syskon** till sjuka barn.

# Några övriga förslag från utredningen



Uppdrag till Nka att sprida kunskap till personal i skolan, inklusive elevhälsan, om barn som anhöriga.



Uppdrag till Socialstyrelsen att öka kunskaperna och stödja implementering av lagstiftningen i socialtjänsten och i hälso- och sjukvårdens verksamheter.



Det bör genomföras en nationell uppföljning och utvärdering av den befintliga hälso- och sjukvårdslagstiftningen om barn som anhöriga.



Barn som är anhöriga behöver inkluderas i den nationella anhörigstrategin.



# Nationell stödlinje för anhöriga

# Finns det behov av en ny stödlinje för anhöriga?

- Det finns många stödlinjer varav flera är inriktade på en viss diagnos eller situation. Dessa stödlinjer ger i stor utsträckning information och stöd även till anhöriga. Det finns även stödlinjer som riktar sig direkt anhöriga, såväl vuxna som barn.
- Utredningens bedömning är därför att det inte vore ändamålsenligt att inrätta en ny, nationell anhöriglinje.



# Förslag

- Det är mer effektivt att rikta ytterligare stöd till befintliga stödlinjer för anhöriga/anhörigorganisationer för att de i ökad utsträckning ska kunna besvara frågor och samtal från anhöriga via telefon, chatt eller liknande.
- En nationell informationsportal där anhöriga kan få information och vägledning bör inrättas. 1177 bedöms kunna vara en lämplig värd för en sådan portal, men frågan behöver utredas ytterligare.

# Konsekvenser av förslagen

- Positiva effekter för såväl vuxna och barn som är i behov av stöd på grund av sitt anhörigskap.
- Förslagen innebär ökade utgifter för kommuner och regioner, vilket staten enligt finansieringsprincipen ska ersätta med 250 miljoner kronor till kommunerna (anhörigkontakt) och med 50 miljoner kronor till regionerna (syskon).
- Sammantaget visar utredningens analys att förslagen är samhällsekonomiskt lönsamma – bl.a. på grund av bättre hälsa, färre sjukskrivningar och ökade skatteintäkter.



# Stärkt stöd till anhöriga

## Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga

SOU 2024:60

[Stärkt stöd till anhöriga - Regeringen.se](https://www.regeringen.se)

